

OORLOGSTENTOONSTELLING.

Of dit nu de officieele naam is, ben ik vergeten. Men ziet er evenmin den oorlog ten toon gesteld, als indertijd op de Vrouwen-tentoonstelling vrouwen. Het is een van die korte namen die de praktijk in het leven roept om zeer lange te vervangen, en de lange naam moet hier zoo iets zijn als „Tentoonstelling van schilderijen, studies enz., ten verkoop aangeboden ten behoeve van door den oorlog noodlijdende schilders”.

De bedoeling van den Larenschen Kunsthandel is, de schilders in de gelegenheid te stellen hun werk kwijt te raken voor de prijzen die onder deze tijdsomstandigheden nog betaald worden, zonder dat dit een precedent zal zijn. De schilders kunnen hun werk nu niet op prijs houden, en zoo is er dit op gevonden. Het publiek krijgt voor weinig geld schilderijen, de schilder verdient iets, zonder dat een van beide partijen zich behoeft te schamen, en zonder dat er van misbruik sprake is. Daarenboven zijn gegoede schilders in de gelegenheid op kiesche wijze hun minder fortuinlijke broeders te helpen, want ook zij kunnen inzenden en voor hun deel in de winst bedanken. Hier van is stellig iets goeds gekomen. Het is een noodmaatregel, niet ongelijk aan die, welke de regeering in dezen tijd neemt.

Het ware misschien verkieselijker geweest, dat een vereeniging van schilders dit plan had gemaakt en uitgevoerd, maar die lichamen verzuimden dit, en hebben achteraf geen recht van spreken. Onze maatschappij is er één van vrije concurrentie, en één van de wapenen der concurrentie is de reclame. Indien een kunsthandel dus een werk als dit ter hand neemt, en daardoor niet slechts anderen helpt, maar ook zich zelf, zoo niet door winst, dan toch door reclame, is dit alleszins betamelijk, en doet aan het doel der tentoonstelling zelf in het geheel geen kwaad.

Het spreekt van zelf, dat ik over deze

expositie geen critiek ga geven. Niet het geheel, dat niet om de schoonheid te dienen werd georganiseerd, doch een zuiver praktisch doel had, noodigt als zoodanig daartoe uit, noch is het waarschijnlijk de wenscher inzenders, al het gezondene als representatief te doen gelden. Ook onze stemming leent zich niet tot critiek in den ruimeren zin, die altijd naar twee zijden moet gericht zijn, prijzend en lakend — er is zooveel leed reeds, deze dagen, en zooveel strijd!

Maar het geval wil, dat men juist bij zulke op onregelmatige wijze tot stand gekomen tentoonstellingen sommige verheugende ontmoetingen heett; met stille werkers die anders weinig van zich doen zien, met jongeren, die schroomvol zijn waar het juries geldt en gevoelig voor de ruwe bejegening van sommige critiek, met dilettanten die soms meer talent hebben dan lieden van het vak, met hen die weinig maken en nog minder vertoonen en slechts door buitengewone omstandigheden voor den dag komen, met zulken, eindelijk, die zich in kleiner werk op fijner wijze geven dan in de groote expositie deeken, gemaakt om mee te dingen met andere groot-formaat schilderijen.

Zoo is het hier. Ik zal niet zeggen dat het percentage wondergroot was, maar er was op de 2e (September) oorlogtentoonstelling eenig belangrijk en mooi werk, genoeg om een bezoek, ook voor wie niet betaald met koopneiging kwam, te loonen.

Het is bijvoorbeeld maar zelden dat men op tentoonstellingen werk ziet van den schilder Jan Visser (ik bedoel den leeraar van de kunstnijverheidsschool). In het Haarlemsche museum is een schilderijtje van hem, dat in zijn soort een meesterstukje is, hetzelfde kan van het schilderijtje hier gezegd worden. Het is volkomen gaaf traditioneel werk, puur Oud-Hollandsch van opvatting.

Van een ander deugdelijk schilder in eenigszins denzelfden geest werkend,

Wesseling, herinner ik me zelfs niet ooit iets gezien te hebben; hier hangt een geschilderde jongenskop, die voortreffelijk van factuur is, en een suggestief teekeningetje, ook van een jongenskop, ligt op de tafel; deze teekening herinnert aan mooi Engelsch werk, dat ook door den Hollandschen grooten tijd geleid werd. Een paar papagaaien, met dunne levende strekjes gedaan, van Mej. Kelting, is zeer fijn van kleur en vormaanduiding.

Dit is werk in den geest van de onverwoestbare oude traditie. Het meest daarbij aansluitend is bijvoorbeeld het oude vrouwtje van Deutman, knappe peintuur. Ik moet een zwak bekennen voor de telkens met zooveel gevoel en geest gedane oude mannen en vrouwtjes van Mej. Asscher. Ofschoon nooit sterk en onderling zeer aan elkaar gelijk, zijn die interieurs en figuurtjes steeds met een opmerkelijke pittigheid van karakteristiek in den eenigszins tastenden en bijna slordigen trant gedaan, en het schilderijtje dat die zaal met de mannen en vrouwen aan de tafel geeft, is een stukje Joodsch gevoel en Joodsch leven, dat het bekijken zeer waard is.

Een schilder van een zeer fijne gemoedsgesteldheid is hier rijker vertegenwoordigd dan in lange ergens het gevl was: ik bedoel Nanninga. Hij is een van onze weinige oprechte dichter-schilders, een beminnelijke droomer, aan wiens gezichten wij te gereeder gelooven, daar zij meer en meer volledig uitgesproken worden. Voor zulk een teer, van piëteit en zachte peinzery doorbroeid bloemenstukje van hem, of zulk een ijgehouden, maar wonder zuiver gezien landschapje geef ik al de in conventioneel loover poozende theatrale maagden van sommige „kunstenaars der idee”, cadeau.

Nog trof mij een frisch geschilderd jongenskopje van Mej. van Son, en een oud stadsgezicht van Weijand, dat tocht welk een echt schilder in dien tegenwoordig wel wat verslapten kunstenaar steekt. De huizenblokken en de lucht zijn waarlijk mooi, lichtend en toch stevig.

Van Alice Plato een stilleven, dat fijnen smaak en echte schildersdrift toont.

Grauss, de jonge schilder van talent en bravoure, heeft hier een stuk dat ik reeds elders zag, een kleedkamer geloof ik, weelderig en vlot gedaan, al dient die vlotheid wel eens onwillekeurig om te verbergen dat niet in alle deelen de structuur beheerscht is.

Een bijna achttiende-eeuwsche smaak voor het petillante, vroolijke in zoo'n geval, dat hier ontdaan is van alle kunstmatigheid en. . . zuurheid, doet jongensachtig aan. Intusschen is een studiekop in een andere zaal werkelijk studieus.

Frans Hoogerwaard is een teekenaar met minder aangeboren durf en losheid, maar meer sterheid, het komt mij voor dat zijn straffen trant zich nauwelijks aanpast in de soort van onderwerpen. Het stierengevecht is bijna te droog, en te stijf van actie, maar ik zag een ets van hem, met een slangenbezweerder, die heel mooi is in zijn eenvoud. De spanning, het strakke, beheerscht felle in dien kerel is uitmuntend, en de op den achtergrond hurkende inlanders zijn zoo sober en zoo zuiver gekarakteriseerd als het maar kan. Dergelijke qualiteiten vind ik in een carnaval-scène, maar waarlijk, het luchtige schijnt me niet bij dezen serieusen aanleg te passen. Ik stel mij er veel van voor, deze schilder op ander terrein weer te ontmoeten.

Als curiositeit noem ik nog een ets van François Klock, die een mobilisatie voorstelt, en waarin zekere tragische kracht is, al is moeilijk uit te maken of de nogal erg misteekende figuren Hollanders, Serviërs of wat dan ook zijn. Men kan verwachten dat deze barre tijden de kunstenaars weer eens tot iets anders dan het portretteeren van boeren-interieurs en modisten op non-activiteit zullen gaan opwekken. „Il faut être de son temps” zei Daumier en deze tijd is toch werkelijk wel in staat om de gevoelsfeer van het leven in de kunst te doen uitwerken.

C. V.